

СТАНОВИЩЕ

за дисертацията на Ивана Иванова Николова
„Социалната държава в САЩ (1945–1953 г.). Политически и обществени нагласи“,
представена за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по
професионално направление 2.2. История и археология (научна специалност „Нова и
най-нова обща история“)

от доц. д-р Петя Борисова Димитрова,
Институт за исторически изследвания – Българска академия на науките

Представената от Ивана Николова, редовен докторант към ИФ на СУ „Св. Климент Охридски“, дисертация притежава класическата за подобен вид научни трудове структура – увод, три глави и заключение, съпроводени от библиография (219-239). Към нея са добавени списък на използваните съкращения (2-3), индекс на таблици и диаграми (4-4), списък с приложения (6), както и самите приложения (240-247).

Не толкова класически е изборът на тема. Докторантката и нейната научна ръководителка са се насочили към една трудоемка и трудна (особено за чужденец) за изследване материя, свързана с процеса на изграждане на социалната държава в САЩ в следвоенния период – 1945–1953, т.е. в годините на управление на 33-я американски президент Хари Труман. Широко известен на света и в България в частност със своята външнополитическа дейност, чиито репери са такива значими явления като доктрината Труман, планът Маршал, изграждането на Северноатлантическия пакт и т.н. (при все това не трябва да се забравя, че това е единственият досега световен лидер, дал съгласие за употребата на атомно оръжие, и то срещу мирно население!), оказали колосално въздействие върху следвоенния свят, той е значително по-непознат с вътрешната си политика, особено когато става въпрос за стремежа му да продължи прилагането на основни параметри на Новия курс, познат в историографията като Справедливия курс. Затова мога само да приветствам подобен избор, който дава възможност на българския читател да се запознае с не дотам известни му процеси и явления от вътрешнополитическия живот на САЩ и особено на тяхната социална политика.

Добър съюзник на И. Николова при написването на дисертацията са съвременните технологии, които са ѝ дали възможност да използва широка изворова база, включваща богата гама от публикувани документи – колекциите с публични документи на президентите, стенографските дневници на Конгреса, други документи, издавани от администрацията и Конгреса, корпуса от федерално законодателство, публикуван от Правната библиотека на Конгреса, различни документални сборници, издавани от федералната държава (например FRUS); както и различни ресурси от уебсайта на президентската библиотека на Труман, а също и на библиотеките на Хърбърт Хувър и Франклин Рузвелт.

Слабостта на достъпните документални ресурси по разработваната тема, изразяваща се в това, че те не дават пълна картина на събитията и процесите от разглеждания исторически период, както и ограничения достъп до пресата от онова време, отбелязани от самата авторка, тя е компенсирала с привличането на внушително количество литература, посветена на разглежданите от нея въпроси – монографии, научни сборници и периодични издания, биографии на изтъкнати политически дейци, както и техните мемоари, различни справочни издания и др.

Като важен положителен момент в работата на И. Николова бих посочила умелото използване наред с широко прилаганите в едно историческо изследване методи, като исторически метод, анализ и синтез, сравнение и обобщение, и на тематико-хронологичния подход. Наложителен поради необходимостта едни и същи събития да бъдат разглеждани от многобройни гледни точки, но и поради проследяването на различни процеси в широк времеви диапазон, той е използван умело от авторката за избягване на повторенията и в същото време за прокарването в текста на нишки, свързващи различните периоди от американската история през XX век. Причина за това според мен се крие в доброто изучаване от страна на И. Николова на американския вътрешнополитически живот, както и на американското мислене и американския начин на живот, на процесите, протичащи в американското общество в един или друг времеви отрязък от неговата история. Това ѝ е дало възможност спокойно и уверено да се „разхожда“ из различни исторически периоди, да бъде убедителна както когато представя различните теоретични конструкции за социалната държава или описва пътя на САЩ към нея, така и когато, макар и с едри щрихи, показва влиянието на дадени идеи и действия от времето на Справедливия курс върху последващите стопани на Овалния кабинет – Л. Джонсън, Р. Никсън, Р. Рейгън. В този смисъл смятам, че докторантката далеч е надхвърлила основната цел на

дисертационния труд, а именно „проучване на опитите на администрацията на Хари Труман за прокаране на социална политика и анализиране и обобщаване на причините за успехите и провалите на Справедливия курс“. В изложението могат да се проследят отчетливи нишки към разбирането на процесите и явленията в днешна Америка. При това бих искала да изтъкна и прецизния анализ на явления и процеси, и умението да се правят обобщения.

Като положителен момент на изследването бих посочила и онагледяването му със сериозно количество таблици и диаграми, които помагат за по-доброто възприемане на заложената в него информация.

Представеният автореферат от 20 страници отразява вярно съдържанието и най-важните резултати на изследването. Ясно са формулирани изводите на дисертацията, както и приносните моменти на труда.

Впечатляващ е списъкът с научни публикации на И. Николова, в който за период от седем години (2014–2020) фигурират 14 заглавия, като четири от тях са включени в списъка с публикации по темата на дисертацията. Към това бих добавила и не по-малко внушителния списък от 28 семинари и конференции, в които докторантката е взела участие в този период.

В заключение бих искала да подчертая, че разглежданият дисертационен труд отговаря на изискванията и критериите на Закона за развитието на академичния състав в Република България и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“. Според мен на вниманието на Научното жури е предоставено оригинално произведение с ясно формулирани авторски тези, което изпълнява и дори надвишава, както вече беше отбелязано, поставените цели и задачи. Посветено на една слабо разработена в съществуващата българска историография тема, то съдържа редица приносни моменти, които имат всички предпоставки да се превърнат в основа за по-нататъшни научни дирения. Каквито и дребни бележки и препоръки да имам към текста, те не биха оказали някакво съществено влияние върху така изложеното ми мнение. Всичко това ми дава основание да гласувам за присъждане на Ивана Иванова Николова на образователната и научна степен „доктор“ по история.

17 декември 2021 г.

Доц. д-р Петя Димитрова

